Respublika ilmiy-amaliy onlayn konferensiya to‘plami
doi: 10.5281/zenodo.22694904
TIBBIYOT Tezis
ID: TIB-2026.09 - 005

БОЛАЛАРДА БИРЛАМЧИ ИММУНИТЕТ ТАНҚИСЛИГИНИ ЭРТА АНИҚЛАШДА СКРИНИНГ ДАСТУРЛАРИНИНГ РОЛИ

Рўзиева Шаҳло Шерали қизи

Абу Али ибн Сино номидаги Бухоро давлат тиббиёт институти, Бухоро, Ўзбекистон
https://orcid.org/0009-0002-9436-1212 shahlosheraliqizi@gmail.com

АННОТАЦИЯ

Мазкур тезисда болаларда бирламчи иммунитет танқислигини (БИТ) эрта аниқлашга қаратилган скрининг дастурларининг клиник самарадорлиги тизимли шарҳ услубида ўрганилган. PRISMA қўлланмасига асосан ўтказилган қидирув натижасида 21 та тадқиқот якуний таҳлилга киритилиб, жами 3456 та бемор бола иштирок этган маълумотлар умумлаштирилди. Натижаларга кўра, Т-ҳужайра рецептор кессирлашган ДНК (TREC) асосидаги янги туғилган чақалоқлар скрининги оғир комбинациялашган иммунитет танқислигини (SCID) эрта аниқлашда юқори самарадорликка эга эканлиги кўрсатилиб, ташхислаш муддатининг статистик аҳамиятли даражада қисқаришига олиб келгани аниқланди. Олинган натижалар скрининг дастурларини миллий даражада жорий этиш заруратини асослайди.

ABSTRACT

This thesis presents a systematic review of the clinical effectiveness of screening programs aimed at the early detection of primary immunodeficiency (PID) in children. Following the PRISMA guidelines, 21 studies involving a total of 3,456 pediatric patients were included in the final analysis. The results demonstrated that T-cell receptor excision circle (TREC)-based newborn screening is highly effective in the early identification of severe combined immunodeficiency (SCID), leading to a statistically significant reduction in diagnostic delay. These findings support the need to implement screening programs at the national level.

КАЛИТ СЎЗЛАР: бирламчи иммунитет танқислиги, скрининг, болалар, TREC, тизимли шарҳ, эрта ташхис.

KEYWORDS: primary immunodeficiency, screening, children, TREC, systematic review, early diagnosis.

Тадқиқот мақсади

Болаларда бирламчи иммунитет танқислиги (БИТ) ҳолатларини эрта аниқлашга қаратилган скрининг дастурларининг клиник самарадорлигини баҳолаш ва уларни жорий этишнинг ташхислаш муддатларига таъсирини тизимли равишда ўрганишдан иборат.

doi: 10.5281/zenodo.22694904

Тадқиқот усуллари

PRISMA қўлланмасига асосан PubMed, Scopus, Web of Science ва Cochrane Library маълумотлар базаларида 2010–2025 йиллар оралиғида чоп этилган мақолалар қидирилди. Дастлабки қидирувда 1284 та мақола аниқланди, дубликатлар олиб ташлангандан сўнг 968 та мақола скринингдан ўтказилди. Киритиш мезонларига (болалар ёши 0–18, скрининг дастури тавсифи, ташхис муддати кўрсаткичи мавжудлиги) жавоб берган 21 та тадқиқот якуний таҳлилга киритилди.

Натижалар ва муҳокама

Таҳлил қилинган тадқиқотларда умумий 3456 та бола иштирок этган. Скрининг дастурлари жорий этилган марказларда ташхис қўйиш муддати ўртача 60,2±8,4 ойдан 14,7±3,1 ойгача қисқарди ($p<0,001$). Т-ҳужайра рецептор кессирлашган ДНК (TREC) асосидаги янги туғилган чақалоқлар скрининги қўлланилган марказларда оғир комбинациялашган иммунитет танқислиги (SCID) ҳолатлари 98,3% ҳолларда ҳаётнинг биринчи 3 ойида аниқланди, скрининг қўлланилмаган марказларда бу кўрсаткич атиги 34,6% ни ташкил этди. Скрининг дастурларининг иқтисодий самарадорлиги ва ноёб турдаги БИТ шаклларини аниқлашдаги сезгирлиги бўйича тадқиқотлар орасида сезиларли гетерогенлик ($I^2=76\%$) қайд этилди.

Хулосалар

Янги туғилган чақалоқлар скрининги, айниқса TREC асосидаги усуллар, БИТнинг оғир шаклларини эрта аниқлашда юқори самарадорликка эга бўлиб, ташхислашдаги кечикишни статистик аҳамиятли даражада қисқартиради. Скрининг дастурларини миллий даражада жорий этиш ва уларни стандартлаштириш болаларда БИТга боғлиқ асоратлар ва ўлим кўрсаткичларини камайтиришнинг муҳим стратегик йўналиши ҳисобланади.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. «Бирламчи иммунитет танқислиги бўлган болаларда такрорланувчи инфекцияларнинг клиник-эпидемиологик хусусиятлари» (Рўзиева Ш.Ш.)
2. Zhang Q., et al. Primary immunodeficiency disease: a retrospective study of 112 Chinese children in a single tertiary care center // Italian Journal of Pediatrics. – 2019. – Vol. 45. – Art. 158.
3. Kaplan B., et al. Early Diagnosis of Primary Immunodeficiency Disease Using Clinical Data and Machine Learning // The Journal of Allergy and Clinical Immunology: In Practice. – 2022.